

FUTBOLCULUK SEVİYESİ PROSOSYAL VE ANTİSOSYAL DAVRANIŞLARIN BİR BELİRLEYİCİSİ MİDİR?

Yunus Emre YARAYAN¹ , Aydınır Birsin YILDIZ² , Dođukan Batur Alp GÜLŞEN^{3**} Ekrem Levent İLHAN¹

¹Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü, ANKARA

³Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANTALYA

Öz: Bu araştırmanın amacı, futbolculuk seviyesinin (amatör, profesyonel, milli) prososyal ve antisosyal davranışlar üzerindeki belirleyici rolünü tespit etmektir. Araştırmaya yaşları 19-30 arasında değişen 300 erkek futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak Kavussanu ve Boardley (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Sezen-Balçıkınlı (2013) tarafından yapılan “Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın istatistiksel analizlerinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişkenleri yordamadaki gücünü belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, sporculuk seviyesinin, takım arkadaşına prososyal davranışı anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %4’ünü açıkladığı, rakip takım oyuncusuna prososyal davranışı anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %20’sini açıkladığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte sporculuk seviyesinin takım arkadaşına antisosyal davranışı anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %5’ini açıkladığı; rakip takım oyuncusuna antisosyal davranışı anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %25’ini açıkladığı tespit edilmiştir. Gruplar içi puan ortalamaları incelendiğinde, milli ve profesyonel sporcuların amatör sporcu grubuna göre prososyal davranışlarda daha yüksek ortalamaya sahip olduğu, antisosyal davranışlarda ise daha düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, sporculuk seviyesi arttıkça takım arkadaşına ve rakip takım oyuncusuna prososyal davranışların yükseleceği, sporculuk seviyesi düştükçe takım arkadaşına ve rakip takım oyuncusuna antisosyal davranışların yükseleceği değerlendirmesine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antisosyal davranış, futbolcu, prososyal davranış

IS THE LEVEL OF FOOTBALL A DETERMINANT OF PROSOCIAL AND ANTISOCIAL BEHAVIOR?

Abstract: The aim of this study is to determining role of football level (amateur, professional, national) on prosocial and antisocial behaviors. A total of 300 male football players aged 19-30 years participated in the study voluntarily. In the scope of the research “Prosocial and Antisocial Behavior Scale in Sports” developed by Kavussanu and Boardley (2009) and Turkish adapted by Sezen-Balçıkınlı (2013) was used as data collection tool. In this research, simple linear regression analysis method was used to determine the power of independent variable in predicting dependent variables. According to the results of the research, it was found that the level of sportsmanship predicted prosocial behavior to his team mate significantly and explained 4% of the variance, predicted prosocial behavior to the opponent team player and explained 20% of the variance. In addition, it was found that the level of sportsmanship predicted antisocial behavior to teammate significantly and explained 5% of the variance, the opponent team player predicted antisocial behavior significantly and explained 25% of the variance. When the mean scores within the groups were examined, it was found that national and professional athletes had higher mean scores in prosocial behaviors and lower average in antisocial behaviors than amateur athletes. As a result, it was concluded that as the level of sportsmanship increases, prosocial behavior will increase to the teammate and the opponent team player and antisocial behavior will increase to the teammate and the opponent team player.

Key Words: Antisocial behavior, prosocial behavior, football player

*Bu çalışma 13-16 Kasım 2019 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen 17. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sözel sunum olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Spor doğası gereği katılımcılarının gerek fiziksel gerekse sözlü olarak birbiriyle etkileşime girdiği sosyal bir ortamdır (Kavussanu, 2008). Bu etkileşim içerisinde sergilenen davranışlar, farklı değerlendirilebilmektedir. Spor organizasyonları, toplumsal ortamlarda gerçekleşir ve toplumdaki sosyal ilişkilerin yapılanmasında önemli etkilere sahiptir (Yetim, 2015).

Spor, farklı katılım şekillerine (sporcu, antrenör, seyirci, vb.) olanaklı yapısı ile yoğun katılıma ortam oluşturmakta ve bu doğrultuda büyük bir etki alanına sahip olmaktadır. Sporun güçlü ilişkiler kurduğu aile, toplum, gençlik, eğitim, ekonomi, turizm gibi kavramlar dikkate alındığında bu etkinin önemi ve boyutlarının anlaşılması daha kolay olabilir (Yetim, 2015). Yine bu etkinin anlaşılması adına spor için yapılmış olan “yaşam için bir eğitim alanı” değerlendirmesi de gösterilebilir (Danish ve ark., 2004). Bu bağlamda özellikle yakın zamanda sporda sergilenen davranışların ahlaki açıdan değerlendirilmesi (Boardley, 2019; Boardley ve Kavussanu, 2008; Gürpınar, 2015; Kavussanu, 2007; Kavussanu ve ark., 2002; Kavussanu ve Stanger, 2017; Shields ve Bredemeier, 1995; Solomon, 2004; Stephens, 2000; Weiss, Smith ve Stuntz, 2008) dikkat çekici bir konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sporun bahsettiğimiz etki gücü dikkate alındığında spor bünyesinde sergilenen davranışların belirleyicilerinin de önem verilmesi gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde bu belirleyicilerin tanımlanabilmesi amacıyla yürütülen çalışmalar gözlemlenmektedir (Chow, Murray ve Feltz, 2009; Fry ve Gano-Overway, 2010). Bu araştırmanın bir amacı da bu bağlamda ilgili literatüre katkı sağlamaktır.

Spor ortamındaki davranışların çerçevesini de belirleyen ahlak, proaktif yön ve engelleyici yön temelinde (Bandura, 1999) prososyal (olumlu) ya da antisosyal (olumsuz) olarak sınıflandırılmıştır. Prososyal davranışlar iş birliği, paylaşma, destek gibi olumlu sosyal duygular olarak tanımlanabilirken antisosyal davranışlar fiziksel ya da sözlü şiddet, suistimal, zarar verme gibi olumsuz davranışlardır (Bandura 1973). Sporda prososyal davranışlar proaktif ahlak çerçevesinde rakibe veya takım arkadaşına yardım etmeye, fayda sağlamaya olan gönüllülük temelinde sergilenirken, antisosyal davranışlar ise engelleyici ahlak çerçevesinde zarar verme, dezavantaj sağlamaya olan gönüllülük temelinde sergilenir (Kavussanu, Seal ve Phillips, 2006; Kavassanu, 2008). Spor ahlaki sorgulaması içerisinde prososyal ve antisosyal davranışlar da yakın geçmişte araştırmalara sıkça konu edilen bir kavramdır (Alemdağ, 2018; Balçıkınlı ve Yıldırım, 2018; Boardley ve Kavussanu, 2009; Görgülü ve ark., 2018; Kavussanu, Stanger ve Boardley, 2013; Mallia ve ark., 2019; Rutten ve ark., 2011).

Prososyal ve antisosyal davranışların incelenmesinde takım ve bireysel sporların ayrı olarak ele alınmasının yanında branş farklılıklarının da dikkate alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Yoğun temas içeren branşlar agresif davranışların kazandığı meşruiyet ile daha düşük ahlaki değerlendirme düzeyleriyle ilişkilendirilmektedir (Kavussanu ve Ntoumanis, 2003). Bu çalışmada da rekabet ve temas seviyesi yüksek kabul edilebilecek futbol branşı ele alınmıştır. Futbol günümüzde temposu, rekabet seviyesi yüksek bir yapıdadır. Bu yapı, başarı odağıyla birleşerek tüm paydaşlarının üzerinde büyük baskı kurmaktadır. Tabi ki bu baskının yansımaları ilk olarak futbolcular üzerinden gözler önüne serilmektedir. Futbolun temaslı yapısı ile yüksek rekabet ve baskı birleşince zaman zaman davranışların kontrol edilemediği ya da sonuçtan daha fazla önemsenmediği koşulları doğurabilmektedir. Bu koşullar, sporun etki büyüklüğünü en yüksek seviyede kullanan

futbolda prososyal ve antisosyal davranışların değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İlgili alanyazın incelendiğinde futbol branşı özelinde yapılan çalışmalar incelenmiş (Alemdağ, 2018; Bortoli ve ark. 2012; Guivernau ve Duda, 2002; Kavassanu ve ark., 2009; Kavassanu, Seal ve Phillips, 2006; Malet, Chow ve Feltz, 2013; Miller, Roberts ve Ommundsen, 2005; Stephens ve Bredemeier, 1996; Rutten ve ark., 2010; Rutten ve ark., 2011) ve bu çalışmada ele alınan futbolculuk seviyesinin belirleyiciliğine yönelik bir araştırma saptanamamıştır. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı prososyal ve antisosyal davranışlar üzerinde futbolculuk seviyesinin (amatör, profesyonel, milli) belirleyici rolünü tespit etmek ve gruplar içindeki farklılığı ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok değişken arasında ilişki olup olmadığını ve/veya ilişkinin derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modeli türüdür (Karasar, 2017).

Araştırma Grubu

Araştırmaya 300 erkek futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalamaları 24.29 ± 3.24 , spor deneyim ortalamaları ise 10.75 ± 4.92 yıl olarak tespit edilmiştir. Araştırma katılan futbolcular gruplandırılırken profesyonel futbolcular içerisinde kariyerlerinin bir aşamasında milli takımda yer almış olan futbolcular ayrı bir grup olarak ele alınmıştır. Bu gruplamaya, milli takımda yer alabilmek için fiziksel, zihinsel ve sosyal bazı kriterlerin değerlendirildiği düşüncesi gerekçe olmuştur.

Grup	n	%
Milli Futbolcu	74	24.7
Profesyonel Futbolcu	91	30.3
Amatör Futbolcu	135	45.0
Toplam	300	100.0

Veri Toplama Araçları

Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği (SPADÖ): Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği Kavassanu ve Boardley (2009) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması ise Sezen-Balçıkınlı (2013) tarafından yapılmıştır. 20 madde ve 4 boyuttan oluşan ölçek 5'li likert tipinde değerlendirilmektedir. Ölçekte alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek adına verilen Cronbach Alpha katsayısı .70 ile .75 arasında olarak rapor edilmiştir (Sezen-Balçıkınlı, 2013). Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler için elde edilen Cronbach Alpha katsayısı ise .75 olarak saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ilk olarak varsayımların kontrolü için boş veriler düzenlenmiştir. Bu işlem sonucunda 3 kişinin verileri analiz dışı bırakılmıştır. Daha sonra uç değer analizlerin değerlendirilmesi adına Mahalanobis uzaklığı göz önünde bulundurulmuştur. Bu analiz sonucunda ise 4 kişinin daha verileri analiz dışı bırakılmıştır. Verilerin uygunluğu sağlandıktan sonra kalan 300 kişinin verileri üzerinden normallik analizleri yapılmıştır. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Skewness değerlerinin 0.27 ile -0.84 arasında, Kurtosis değerlerinin ise -0.12 ile 1.43 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Bu değerlere ilişkin ilgili referanslar dikkate alındığında (Kline, 2011) belirttiği sınırlar içinde yer aldığı elde edilen verilerin normal bir dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, sporculuk seviyesi ve prososyal antisosyal davranışlar arasındaki farkı belirlemek için one-way anova, gruplararası farklılığı belirlemek için Post-Hoc Tukey testi kullanılmıştır. Bununla birlikte bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordamaki gücünü belirlemek amacıyla regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında regresyon varsayım kriterleri olan varyans artış faktörünün (VIF) 10'un altında olduğu, tolerance değerinin ise 0.2'nin üstünde olduğu ve bu doğrultuda çoklu bağlantı (multicollinearity) probleminin olmadığı tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

BULGULAR

Tablo 1. Sporculuk seviyesine göre ölçekten elde edilen ortalama puan ve standart sapma değerleri

Futbolculuk Seviyesi	Alt Boyutlar	n	\bar{x}	Ss
Milli Futbolcu	Takım Prososyal	74	15.59	2.13
	Rakip Prososyal	74	11.79	1.67
	Takım Antisosyal	74	16.86	2.74
	Rakip Antisosyal	74	18.08	4.92
Profesyonel Futbolcu	Takım Prososyal	91	17.26	2.23
	Rakip Prososyal	91	12.37	1.78
	Takım Antisosyal	91	16.79	1.80
	Rakip Antisosyal	91	16.58	4.30
Amatör Futbolcu	Takım Prososyal	135	14.62	2.97
	Rakip Prososyal	135	9.25	2.72
	Takım Antisosyal	135	18.31	3.3
	Rakip Antisosyal	135	26.45	7.49

Tablo 1'de Milli futbolcuların prososyal ve antisosyal davranış puan ortalamalarının sırasıyla ($\bar{x}=15.59$, $\bar{x}=11.79$, $\bar{x}=16.86$, $\bar{x}=18.08$), profesyonel futbolcuların ($\bar{x}=17.26$, $\bar{x}=12.37$, $\bar{x}=16.79$, $\bar{x}=16.58$) ve amatör futbolcuların ise ($\bar{x}=14.62$, $\bar{x}=9.25$, $\bar{x}=18.31$, $\bar{x}=26.45$) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Sporculuk seviyesine göre sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeğinden alınan puanlara ilişkin ANOVA testi sonuçları

Alt Boyutlar	Grup	N	\bar{x}	Ss	sd	F	p	Tukey
Takım Prososyal	1. Amatör	50	14.62	2.97	2	28.45	.000*	1<2, 1<3
	2. Profesyonel	220	17.26	2.23	297			
	3. Milli	187	15.59	2.13	299			
Rakip Prososyal	1. Amatör	50	9.25	2.72	2	62.15	.000*	1<2, 1<3
	2. Profesyonel	220	12.37	1.78	297			
	3. Milli	187	11.79	1.67	299			
Takım Antisosyal	1. Amatör	50	18.31	3.34	2	10.54	.000*	1>2, 1>3
	2. Profesyonel	220	16.79	1.80	297			
	3. Milli	187	16.86	2.74	299			
Rakip Antisosyal	1. Amatör	50	26.45	7.49	2	86.33	.000*	1>2, 1>3
	2. Profesyonel	220	16.58	4.30	297			
	3. Milli	187	18.08	4.92	299			

Tablo 2'de Sporculuk seviyesine göre sporda prososyal ve antisosyal davranışlar incelendiğinde, takım arkadaşına prososyal ($F_{(2-299)}=28.45$; $p<.05$), rakibe prososyal ($F_{(2-299)}=62.15$; $p<.05$), takım arkadaşına antisosyal ($F_{(2-299)}=10.54$; $p<.05$), rakibe antisosyal ($F_{(2-299)}=86.33$; $p<.05$), alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan post-hoc Tukey analiz sonuçlarına

bakıldığında, takım arkadaşı ve rakibe prososyal davranışlarda milli ve profesyonel futbolcuların puan ortalamalarının amatör futbolculara göre daha yüksek olduğu, takım arkadaşı ve rakibe antisosyal davranışlarda ise, milli ve profesyonel futbolcuların puan ortalamalarının amatör futbolculara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Sporculuk seviyesinin rakip takım oyuncusuna prososyal davranışı yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Beta	t	R	R2	Düzenlenmiş R2	F	p
Sabit	8.22		24.52					
Futbolculuk Seviyesi	1.44	.442	8.49	.442	.195	.192	72.239	.000*

Tablo 3'te sporculuk seviyesi rakip takım oyuncusuna prososyal davranışı anlamlı düzeyde ($p = .00$) yordadığı ve varyansın yaklaşık %19'unu açıkladığı görülmektedir ($R = .442$, $R^2 = .195$). Standardize edilmiş regresyon katsayısı ise (β) ,442 olarak bulunmuştur.

Tablo 4. Sporculuk seviyesinin takım arkadaşına prososyal davranışı yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Beta	t	R	R2	Düzenlenmiş R2	F	p
Sabit	14.43		37.32					
Futbolculuk Seviyesi	.685	.198	3.49	.198	.039	.036	12.183	.001*

Tablo 4'te sporculuk seviyesi takım arkadaşına prososyal davranışı anlamlı düzeyde ($p = .01$) yordadığı ve varyansın yaklaşık %4'ünü açıkladığı görülmektedir ($R = .198$, $R^2 = .039$). Standardize edilmiş regresyon katsayısı ise (β) ,198 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, sporculuk seviyesi arttıkça hem rakibe hem de takım arkadaşına prososyal davranışların artacağını yanı sıra, sporculuk seviyesinin prososyal davranışların önemli belirleyicisi olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Sporculuk seviyesinin rakip takım oyuncusuna antisosyal davranışı yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Beta	t	R	R2	Düzenlenmiş R2	F	p
Sabit	29.87		32.34					
Futbolculuk Seviyesi	4.72	-.503	10.03	.503	.253	.250	100.77	.000*

Tablo 5'te sporculuk seviyesi rakip takım oyuncusuna antisosyal davranışı anlamlı düzeyde ($p = .00$) yordadığı ve varyansın yaklaşık %25'ini açıkladığı görülmektedir ($R = .503$, $R^2 = .253$). Standardize edilmiş regresyon katsayısı ise (β) -.503 olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Sporculuk seviyesinin takım arkadaşına antisosyal davranışı yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Beta	t	R	R2	Düzenlenmiş R2	F	p
Sabit	18.93		47.69					
Futbolculuk Seviyesi	-.802	-.225	3.46	.225	.051	.047	15.85	.000*

Tablo 6'da sporculuk seviyesi takım arkadaşına antisosyal davranışı anlamlı düzeyde ($p = .00$) yordadığı ve varyansın yaklaşık %5'ini açıkladığı görülmektedir ($R = .225$, $R^2 = .051$). Standardize edilmiş regresyon katsayısı ise (β) -.225 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, sporculuk seviyesi arttıkça hem rakibe hem de takım arkadaşına antisosyal davranışların düşeceğini yanı sıra, sporculuk seviyesinin prososyal davranışların önemli belirleyicisi olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Futbolcularda sporculuk seviyesinin prososyal ve antisosyal davranışların bir belirleyicisi olup olmadığının araştırıldığı bu çalışmada; sporculuk seviyesinin prososyal ve antisosyal davranışların bir belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda profesyonel ve amatör olarak değerlendirildiğinde, sporculuk seviyesi arttıkça takım arkadaşına ve rakip takım oyuncusuna prososyal davranışların yükseleceği, sporculuk seviyesi düştükçe takım arkadaşına ve rakip takım oyuncusuna antisosyal davranışların yükseleceği değerlendirilmesine varılmıştır. Bu durum; profesyonel futbolcuların müsabakalarda alacağı cezalar sonrasında yaşayacağı kayıpların amatör sporculara kıyasla daha yüksek olacağından kaynaklanabilir. Profesyonel futbolcular, ceza almaları neticesinde yaşayacakları maddi ve manevi kayıpları göz önünde bulundurarak bir öz denetim mekanizması oluşturmuş olabilirler. Bu öz denetim, antisosyal davranışların azalmasına neden olabilir. Ayrıca bir futbolcunun sergileyeceği bir antisosyal davranışın sonuçlarının profesyonel futbolculuğu süresince kendisini etkileyebilme ihtimali de bu davranışların azaltılmasına katkı sağlayabilir.

İlgi alanyazın incelendiğinde genç futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında Alemdağ (2018), prososyal davranışların futbol oynama yılı ile paralel bir artış içerisinde olduğunu saptamıştır. Yaş ile ahlaki karar vermede iyileşme olduğu görülmektedir (Altın ve Özseri, 2017). Artan yaş ile olgunlaşma gözlemlenmekte ve olumlu değişime neden olmaktadır (Özbek ve Nalbant, 2016). Gürpınar ve Kurşun (2013) da bu konuda destek veren araştırma sonuçlarını paylaşmıştır.

Görgülü ve arkadaşları (2018) çalışma sonuçlarında prososyal davranışların takım sporları lehine olduğunu rapor etmiştir. Miller, Roberts ve Ommundsen (2005) yapmış oldukları çalışmada futbolda algılanan ustalık ve performans iklimlerinin spor ahlakından uzaklaşılmasına dair etkisini incelemiş, yüksek ustalığın ahlaki yargılamayı önemli ölçüde yordadığını saptamış ve ustalık ikliminin daha olgun ve ahlaki bir akıl yürütmeye ortam oluşturduğunu ifade etmiştir. Öte yandan agresif davranışların teşvik edildiği ahlaki bir iklimin sporcularda antisosyal davranışların gözlemlenmesine ortam oluşturduğunu aktaran çalışmalar da mevcuttur (Bortolli ve ark., 2012; Guivernau ve Duda, 2002; Malet, Chow ve Feltz, 2013). Kavussanu ve arkadaşları (2007) ise futbolcularda prososyal ve antisosyal davranışlar üzerindeki cinsiyet etkisini araştırmış ve erkeklerin kadınlara göre daha fazla antisosyal davranışta buldukları belirlemiştir.

Karşılaştırmaya milli sporcular dahil edilerek elde edilen sonuçlar incelendiğinde ise prososyal davranışlarda beklenen artışın net olarak saptanamadığı gözlemlenmektedir. Bu durumun milli müsabakalardaki etnik değerlendirmelerin devreye girmesiyle motivasyon düzeyinin artmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Başarı hedefi teorisine göre içinde bulunulan durum, motivasyonun önemli bir belirleyicisidir (Bortolli ve ark., 2012). Dikkate alınan değerler ile davranışlar bağlantılıdır (Bardi ve Schwartz, 2003). Ayrıca sporcular milli takım için seçilmek üzere kendilerini kanıtlamaya çalışırken, daha iddialı ve öfkeli davranışlar sergileyebilecekleri ve atletik ahlaki kural ve ilkelerden uzak kalabilecekleri gösterilebilir (Güvendi ve İsim, 2019). Bu bağlamda milli takımda yer alındığında sahip olunan etnik değerlendirmeler bu durumun bir kaynağı olabilir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçların değerlendirilmesi yorumlar aracılığıyla aktarılmıştır. Fakat bu yorumların kanıtlanması ya da bu durumun gerekçelerinin ortaya çıkarılması adına farklı modellerde tasarlanmış çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir. Bu

durumun olası ya da asıl nedenlerinin ortaya konamayışı da araştırmamızın sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

- Altın M., Özseri, A. (2017). The moral decision making attitudes of the athletes attending to sport training centers. *International Journal of Cultural and Social Studies IntJCSS*, 3(1), 133–45.
- Balçıkanlı, G. S., Yıldırım, İ. (2018). Elit salon hokeyi oyuncularında empatik beceri ile prososyal davranışlar arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 1-8.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Prentice-hall.
- Bandura, A. (1999). Moral disengagement in the perpetration of inhumanities. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 193-209.
- Bardi, A., Schwartz, S. H. (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality and social psychology bulletin*, 29(10), 1207-1220.
- Boardley, I. D. (2019). *Moral behavior in sport and physical activity*. In T. S. Horn, A. L. Smith (Eds.), *Advances in sport and exercise psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics. 191–210
- Boardley, I. D., Kavussanu, M. (2008). The moral disengagement in sport scale–short. *Journal of sports sciences*, 26(14), 1507-1517.
- Boardley, I. D., Kavussanu, M. (2009). The influence of social variables and moral disengagement on prosocial and antisocial behaviours in field hockey and netball. *Journal of sports sciences*, 27(8), 843-854.
- Bortoli, L., Messina, G., Zorba, M., Robazza, C. (2012). Contextual and individual influences on antisocial behaviour and psychobiosocial states of youth soccer players. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(4), 397-406.
- Chow, G. M., Murray, K. E., Feltz, D. L. (2009). Individual, team, and coach predictors of players' likelihood to aggress in youth soccer. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31(4), 425-443.
- Danish, S., Forneris, T., Hodge, K., Heke, I. (2004). Enhancing youth development through sport. *World Leisure Journal*, 46(3), 38–49. doi: 10.1080/04419057.2004.9674365.
- Fry, M. D., Gano-Overway, L. A. (2010). Exploring the contribution of the caring climate to the youth sport experience. *Journal of applied sport psychology*, 22(3), 294-304.
- Görgülü, R., Adiloğulları, G. E., Tosun, Ö. M., Adiloğulları, İ. (2018). Prososyal ve antisosyal davranış ile sporcu kimliğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 147-161.
- Guivernau, M., Duda, J. L. (2002). Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer players. *Journal of Moral Education*, 31(1), 67-85.
- Gürpınar, B., Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 171–176. <https://doi.org/10.13114/MJH/20131660>
- Güvendi, B., İsim, A. T. (2019). Moral Disengagement Level of Team Athletes Depending on Unethical Behaviors They Perceived from Their Coaches. *Journal of Education and Learning*, 8(4), 83-92.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, Teknikler ve İlkeler* (27. Baskı), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kavussanu, M. (2007). Morality in sport. In *Social psychology in sport*, Edited by: Jowett, S. and Lavallee, D.E. 265–278. Champaign, IL: Human Kinetics.

- Kavussanu, M. (2008). Moral behaviour in sport: A critical review of the literature. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 124-138.
- Kavussanu, M., Boardley, I. D. (2009). The prosocial and antisocial behavior in sport scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31(1), 97-117.
- Kavussanu, M., Ntoumanis, N. (2003). Participation in sport and moral functioning: Does ego orientation mediate their relationship?. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 25(4), 501-518.
- Kavussanu, M., Roberts, G. C., Ntoumanis, N. (2002). Contextual influences on moral functioning of college basketball players. *The Sport Psychologist*, 16(4), 347-367.
- Kavussanu, M., Seal, A. R., Phillips, D. R. (2006). Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: Age differences across adolescence and the role of motivational variables. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18(4), 326-344.
- Kavussanu, M., Stamp, R., Slade, G., Ring, C. (2009). Observed prosocial and antisocial behaviors in male and female soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21(S1), S62-S76.
- Kavussanu, M., Stanger, N. (2017). Moral behavior in sport. In P. Beek, R. Oudejans, & V. Hutter (Eds.), Special Issue in Sport Psychology, *Current Opinion in Psychology*, 16, 185-192. doi: 10.1016/j.copsyc.2017.05.010.
- Kavussanu, M., Stanger, N., Boardley, I. D. (2013). The Prosocial and Antisocial Behaviour in Sport Scale: Further evidence for construct validity and reliability. *Journal of sports sciences*, 31(11), 1208-1221.
- Kline, R. B. (2011). *Methodology in the Social Sciences*. Principles and practice of structural equation modeling (3rd ed.). New York, NY, US: Guilford Press.
- Malete, L., Chow, G. M., Feltz, D. L. (2013). Influence of coaching efficacy and coaching competency on athlete-level moral variables in B otswana youth soccer. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(10), 2107-2119.
- Mallia, L., Lucidi, F., Zelli, A., Chirico, A., Hagger, M. S. (2019). Predicting moral attitudes and antisocial behavior in young team sport athletes: A self-determination theory perspective. *Journal of Applied Social Psychology*, 49(4), 249-263.
- Miller, B. W., Roberts, G. C., Ommundsen, Y. (2005). Effect of perceived motivational climate on moral functioning, team moral atmosphere perceptions, and the legitimacy of intentionally injurious acts among competitive youth football players. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(4), 461-477.
- Özbek, O., Nalbant, U. (2016, 01-04 Kasım). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki genç sporcuların ahlaki karar alma tutumları* (p. 14). Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.
- Rutten, E. A., Biesta, G. J., Deković, M., Stams, G. J. J., Schuengel, C., Verweel, P. (2010). Using forum theatre in organised youth soccer to positively influence antisocial and prosocial behaviour: A pilot study. *Journal of Moral Education*, 39(1), 65-78.
- Rutten, E. A., Schuengel, C., Dirks, E., Stams, G. J. J., Biesta, G. J., Hoeksma, J. B. (2011). Predictors of antisocial and prosocial behavior in an adolescent sports context. *Social Development*, 20(2), 294-315.
- Sezen-Balçıklı, G. (2013). The Turkish adaptation of the prosocial and antisocial behavior in sport scale (PABSS), *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(18), 271-276.
- Shields, D.L., Bredemeier, B.J.L. (1995). *Character development and physical activity*, Champaign, IL: Human Kinetics.
- Solomon, G.B. (2004). A lifespan view of moral development in physical activity. In *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective*, Edited by: Weiss, M.R. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.

Stephens, D. E. (2000). Predictors of Likelihood to Aggress in Youth Soccer: An Examination of Coed and All-Girls Teams. *Journal of Sport Behavior*, 23(3).

Stephens, D. E., Bredemeier, B. J. L. (1996). Moral atmosphere and judgments about aggression in girls' soccer: Relationships among moral and motivational variables. *Journal of sport and exercise psychology*, 18(2), 158-173.

Weiss, M.R., Smith, A.L. and Stuntz, C.P. (2008). Moral development in sport and physical activity. *In Advances in sport psychology*, Edited by: Horn, T.S. 187–210. Champaign, IL: Human Kinetics.

Yetim, A. A. (2015). *Sosyoloji ve spor*. 7. Baskı, Ankara: Berikan Yayınevi.